

Осовська І. М.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЖАРГОНІЗМИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СІМЕЙНОМУ ДИСКУРСІ

У статті аналізується класифікація жаргонізмів, що функціонують в німецькомовному сімейному дискурсі.

Ключові слова: жаргон, сленг, сімейний дискурс.

В статье анализируется классификация жаргонизмов, которые функционируют в немецкоязычном семейном дискурсе.

Ключевые слова: жаргон, слэнг, семейный дискурс.

The article under review deals with the analysis of classification of jargons which function in the German speaking family discourse.

Key words: jargons, slang, family discourse.

Мова сім'ї з позицій соціолінгвістики є, безумовно, соціолектом групи з усіма властивими групі особливостями. В межах мовного субстандарту, переважаючого в сімейному спілкуванні, функціонують жаргонізми, що входять в групу просторіч [2-6, с. 10] як мовних явищ з ареалу Volkssprache. Загальновідомим був факт ненормованості просторіччя, що одразу ж відмежовувало його від літературної мови (Standartsprache, Literatursprache) та ставило в ряд з територіальним діалектом, жаргоном, арго.

Основною ознакою жаргону (або сленгу – термін виник та отримав домінуючий статус завдяки загальному глобальному впливу англійської лінгвокультури) вважають пейоративність [10] та / або грубість і фамільярність [2]. Деякі думки дослідників сленгу є діаметрально протилежними: одні наголошують на його загальнозрозумілості, відсутності соціально-професійної обмеженості та відповідному розміщенні за межами літературної норми [4], інші підкреслюють зв'язок жаргону з криптолалією – “утаємниченим” мовленням певної соціально-професійної групи [7]. Очевидно, праві й ті і інші, маючи на увазі різні аспекти явища: перші – жаргонізми в класичному вигляді (як професійно детерміновані), другі – сленгізми як складові соціолекту, що набув активного використання в 20 столітті. Це підтверджується визначенням сленгу в словнику Duden, як 1) зневажливої фамільярної розмовної мови та 2) стилю мовлення певних соціальних, професійних груп [11].

Слід, однак, зазначити, що більшість досліджень жаргону визнають його основоположною рисою зв'язок з грою: жаргон формується, насамперед, завдяки вічній людській потребі в мовній грі. Культурологічна концепція, що утверджує ігрову природу більшості культурних явищ, походить від “ігрового космосу” Платона та “стану гри” Канта. Гра є глибинною вихідною властивістю психічної та соціальної діяльності людини [9], а культура народжується в грі та з гри. Жаргон вважається класичним проявом мовної гри, враховуючи відсутність практичної установки (більшість лексем-жаргонізмів мають аналоги в загальнозживаній лексиці): він не має мети і має смисл в самому собі, що є головною умовою кваліфікації певного феномена як мовної гри. З таких позицій сучасна жаргонізація отримує статус не засобу спотворення мови, а її “сміхової лабораторії” [5], уявлення ж про неформальну лексику належать до компетенції будь-якого сучасного мовця – носія мови чи іноземця (незалежно від ступеня володіння іноземною мовою) [6, с. 26].

Оптимальним вважаємо визначення сленгу як “нелітературної додаткової лексичної системи, що представляє паралельну експресивно-оцінну, найчастіше стилістично знижену синонімію позначень загальнозживаних понять і належить певній соціальній субкультурі” [8, с. 560], яке задовольняє як соціолінгвістичний так і стилістичний аспект цього мовного феномену.

Вважаємо, що при очевидній присутності обох ознак сленгу в усіх типах сімейного дискурсу, мовно-ігрова релевантна, насамперед, для типів зі соціально-статусною рівністю учасників (матримоніального та дискурсу сублінгвів), а криптолалічна – для різностатусних видів сімейного спілкування – в нашому випадку парентального дискурсу.

Поза сумнівом, важливою ознакою жаргону, детермінованою в основному його усним характером, є економія мовних та когнітивних зусиль, оскільки, виникаючи як результат потреби в нетривіальному вираженні, жаргонні одиниці швидко стають стандартними кліше (*Ich hab mich kaputt gelacht!* замість *Ich habe sehr gelacht.*, *Wahnsinn!* замість *Das sieht sehr schön aus.* тощо).

Черговою метою аналізу сімейного дискурсу вважаємо фіксацію та опис особливостей вживання жаргонізмів в сімейному спілкуванні.

Матеріалом дослідження слугували сучасні літературні джерела, фільми німецьких кіностудій та їх сценарії, результати анкетування німецькомовних інформантів, проведеного автором під час стажування в університеті м. Геттінгена та отриманих від німецькомовних учасників Інтернет-форумів.

Сімейний жаргон (сленг) як складних лексичного корпусу сімейного дискурсу репрезентує мовлення певної окремої сім'ї як групи та протиставляється літературній мові. Як явище ненормативне, неформальне, стилістично знижене, функціонально обмежене, сімейний жаргон здатний виконувати експресивну та оцінну функції. Застосування жаргону з метою відособлення від решти мовної спільноти фактично відокремлює жаргон від професійної лексики, яка безпосередньо дублює офіційні назви понять. Незважаючи на експресивну природу обох лексичних шарів, стилістичний спектр жаргонної лексики є значно ширшим – від жартівливо-іронічного до негативно-вulgарного. У нашій роботі сімейний жаргон-сленг (*familialer Umgangsslang*), використовується для позначення зниженого регістру мовлення членів родини. Сімейний сленг складається зі специфічних слів

і висловлень, котрі характеризують природу та відображають специфіку сімейного співіснування, ілюструють особливості родинної комунікації та вживаються тільки в розмовному мовленні: *Leute, ich geh heute zum Billard da die Hüterin der Kronjuwelen in Botswana ist. Der Sofageneral kann sich heute richtig entspannen.*, де вираз *Hüterin der Kronjuwelen* позначає дружину, а слово *Sofageneral* – чоловіка. *Wäre ich doch nur nie aufs Ehepferd gestiegen. Das kostet doch alles nur Kohle...*, де вираз *aufs Ehepferd steigen* має значення одружуватися. Сімейний сленг, як правило, виконує інклюзивну функцію. Комуніканти за допомогою жаргонізмів демонструє свою приналежність до колективу, сигналізує, що він є "своєю людиною".

В групі тематично-позначуваної лексики були зафіксовані наступні жаргонізми на позначення:

- великої та дружної сім'ї: *Aus-ein-und-demselben-Glas-Trinker, Clique, Schnullerfamilie*;
 - шлюбу, одруження / розлучення, зради: *Zweipersonenmodus; aufs Ehepferd steigen, die Kuh kaufen, ein junges Talent verpflichten, legalisieren, Ringe werfen, Sich-ver-heiraten (einen Verbindungsfehler irgendwann gemacht haben), Seitensprung, Affäre, Exenverbrennung, friendgehen (mit Facebook-Freunden fremdgehen)*;
 - дружини / партнерки: *Alte, Atta-Girl, Beschärmede, bessere Hälfte, Bettgenossin, Bodeningenieurin, Ehehälfte, Ehefotze, Ehenutte, Ehekrüppel, Fernloch, Fußbodenkosmetikerin, Gemahlin, Gespielin, Herzdame, Herzensdame, Hetäre, Hüterin der Kronjuwelen, Kurtisane, Meine, Lebensabschnittsgefährte, Lebensgefährte, Liebhaberin, Liebling, Liebste, Mätresse, Nebengeräusch, Perle, Pimpfelle, Pübbie Schneewittchen, Schrapnellida, Turbohase, Weib, Wuchtbrumme, Zosche*;
 - чоловіка / партнера: *Alter, Altarhäuschen, Atze, Aue, AWF, Beteiligter, Bruder einer anderen Mutter, Bubba, Co., Compagnon, Digga, Dude, Feigendepp, Flamme, Fotzenknecht, Gova, Gung, Göttergatte, Herzblatt, Honey, Hoschisan, Hauptrechner, Keule, Kuffnugge, Lebensabschnittsgefährter, Lebensgefährter, Liebhaber, Liebling, Liebster, Meiner, Mitinhaber, Nebengeräusch, NEMISU, Olle, Schatz, Schwachmat, Sozius, Teilhaber, Teilnehmer, Unter dem Pantoffel, Vato*;
 - дитини: *Arschlochkind, Balg, Bankert, Bauchbewohner, Blagen, Dötzken, Drecksmade, Fickfehler, Flurscheisser, Fruchtzweig, Gör, Haiiei, katholisches Kaninchen, Kerbe im Schaft, Kinderzimmer-Osama, Klopskind, Momager, Nachmensch, Nervzweig, Pampersbomber, Plach, Pissblage, Pisskind, Plach, Pöste, Quaddel, Ratz, Sahne-Butter-Hupfdohle, Striefchen, Terminatorchen, Sicherheitsmock, Striefchen, Schieter, Wanst*;
 - батька: *der Alte, Familienoberhaupt, Familientorpedo, Sofageneral*;
 - матері: *die Alte, Familienmanagerin, Gebärmachine, Raumpflegerin*;
 - батьків, старшого покоління: *Komposti, Grufti, Friedhofsgemüse, UHU (unter Hundertjährige), haben Mumienausweis / Runzelpas, Noch-Berufstätige, Experte, Exzentriker, Clown, Kuckuckseltern*;
 - процесу виховання: *Erzug (sehr harte Erziehung)*.
- Як засвідчили інформанти, сленгізми складають істотну частину їхнього вербального спілкування не лише в родині, але й в інших галузях повсякденного життя. Частотним є використання наступних сленгізмів на позначення основних процесів життєдіяльності та предметних груп:
- їжа та процес споживання (*Brikett, Fraß, Fressen, Haveritis, Mahlzeit; hinter die Binde hauen, beißen, dinieren, futtern, einhauen, hineinstopfen, lutscheln, einmaischen, mampfen, nachlegen, pampfen, einräumen, runterlassen, einschieben, schlemmen, spachteln, einwerfen, wickeln, hebern, einschneiden*);
 - напої та процес пиття (*Gsiff, Gsüfflerl, Schaumtüte, Schlurre, Schwemme, Schwenze; gießen, piperln, püttkern, rotzen, schlürfen, süffeln, schütten, abziehen*);
 - стани алкогольного сп'яніння (*angeblasen, angedonnert, angeflaschelt, angesäuselt, angestochen, ausgeflippt, beduselt, eingedeckt, eingespritzt; Fetze, Glut, Granate, Kante, Radierer, Rakete, Schweigl, Sieder, Ziegel; schwindlig, streichfähig sein, volllaufen lassen, zugenagelt; einen sitzen haben*);
 - цигарки, процес куріння (*Clint, Glut, Havana, Karlschachter, Lungenbrötchen, Lungentorpedo, Lurch, Nagel, Nikotinnudel, Raucherl, Schmaucherl, Schnuderl, Staberl, Stummel; eine Abgerissene heizen, heizen, nebeln, paffen, pofeln, puffen, schmökern, schmuiken, tschiken*);
 - одяг (*Brocken, Brustgeschirr; Decke, Fassade, Fetzen, Hopperlkraxn, Hülse, Hupferspreizn, Janker, Kittel, Klamotten, Kluff, Kotze, Lumpn, Maskerade, Panier, Röhrsalatstecher, Ansa, Schaln, Schneuztüchel, Seil, Tau*);
 - гроші, фінансові стани та операції (*Blüten, Fetzen, Flak, Ischlinge, Knöpf, Kohle, Monetten, Plärer; angebrannt sein, ausbluten, blechen, gestapft sein, Pleite (wenig Geld haben), schaufeln, löhnen (Rechnung bezahlen)*);
 - професія, працювати / байдикувати (*Kähle (Arzt), Putzer (Frisör); bremsen, buckeln, hakeln, knausern, malochn, obizarn, putteln, rackern, sandeln, schnorren, am Seil hängen, sich abseilen, tachinieren*);
 - автомобіль та інші засоби пересування (*Affenschaukel, Asphaltblase, Düsi, Flitzen, Flitzer, Flieger, Furzerl, Glühi, Gockerl, Hupferl, Karren, Kracherl, Kraxn, Kübel, Kutsche, Leibschüssel, Maschine, Mopf, Mühle, Murl, Rostlaube (altes, von Rost angegriffenes Auto), Pfitschipfeil, Plutokratentraktor, Raketen, Rennsessel, Scherberl, Schießer, Schnitzl, Seifenkiste, Spuckerl, Stinkerl, Straßenkreuzer, Vierradler; Wanzn, Zweiradler*);
 - швидкий рух (*abdampfen, abrauschen, abziehen, abzischen, ausspuren, braken, blitzschießen, dahintuschen, davonrauschen, flitzen, glühen, heben, holzen, an Karacho drauf hom, modeln, radieren, sausen, schweißen, sprinten, zwitschern*);
 - частини тіла (*Bollen (Oberschenkel), Brotladen (Mund), vier Buchstaben, Däaz (Kopf), Döppen (Augen), Flossen, Fotz, Fresse, Globus, Gnack, Hespern (Beine), Hucke (Teil des Rückens), Lawurpappen, Lecker, Mähne, Marille, Ohrwaschel, Pfoten, Propeller, Pumpe, Quadratschädel, Schweißler, Schwimmreifen, Stampfer, Stange, Werkzeuge, Kunte (Hintern), Lösse (Haare), Mäse (Hintern, Po), Schochen (Beine im Weg), Sprirkeln (lange dünne Beine), Stäät (Schwanz, Hintern), Teuwen (Zehen)*);
 - фізіологічні процеси (*AA machen, brechen, Dünnpfiff, Dünnschiff, entleeren, gacken, ludeln, pforzen, pinkeln, Pipi machen, Scheißhaus, Schließmuskelfekt, die Schnelle, schwitzen, stinken*);

– статеві органи та акти (*drittes Bein, Beutl, Bohrer, Brodel, Bretzenständer, Brenzbuschn, Daheim, Dose, Dreieck, Gerät, Geschirr, Latte, Lupo, Miese, Paradiesgärtlein, Pixn, Press, Prinzchen, Pröl, Rohr, Rosette, Samenschleuder, Schweif, Schwenkel, Spalt, Speer, Spule, Ständer, Schniedelwutz, Wunde, Zelt; Beischlaf Geschlechtsverkehr; Koitus, Beiwohnung, rengstern, ruckeln (Sex haben)*);

– стани, настрої та процеси (*angerührt, angespeist, angefressen, anzipfen, arg, geht mir auf die Eier, fertig sein, ikeabel (reife und stabile Beziehung, die sogar einen IKEA-Besuch übersteht), mir geht das Hammerl (wütend sein), Hammer, high sein (richtig gut sein), mir fallen die Keks obi, kein Leiberl haben, öd, einen Pecker haben, bei dir piepts wohl (keine Geduld haben), hochunbegabt (in bestimmten Bereichen ohne jede Begabung), hell auf der Platte sein, ihm geht der Reis, mir geht das Sieberl, ätzend (unmöglich), booor ej (widerlich), (voll) geil, stark, super, schovel, turboaffengeil (toll, phantastisch) ein-, entschlafen (sterben), bammel (Angst haben)*);

– назви та характеристики людей *Emanze (emanzipierte Frau), scharfes Gerät, Tussi, Schnalle (Mädchen oder (junge) Frau), Zombie / Grufie / Kompostie / Oldie (alter Mensch), Kretin (Dummkopf, Idiot), Hirni (Blödmann, Schwachkopf), Bollacks (großer Mensch), Böllemann (virtueller, böser Mann), Busselkatte (unruhiger Mensch), Fruiseküttel, Fruisekürtel (Mensch, der schnell friert), Heudommes (nutzloser Mensch), Hewwerecht (Besserwisser), Hoimedruiwer (nach-Hause-Treiber), Jaust (unerzogener Junge), Kawenzmann (großer Mensch), Peijatz (lästiger Mensch), Pömel (kleiner Junge), Ranterfurt (nervöser Mensch), Quamelkunte (Mensch, der viel Unsinn redet), Riunüesal (rauer Bursche), Schwamellaken (jemand, der andauernd sinnentleert redet), Spektakelfritz (ein Chaot), Stäuber (junger unvernuünftiger Mann), Tranfunzlige (alte Frau), Twertsbraken (ein Mensch, der durch seine gegensätzlichen Ansichten ständig die Entscheidungen der Gruppe blockiert)*;

– назви предметів (*Äslämmeken (Klinke in der Hose), Glotze (Fernseher), Gedöns (unordentliche Ansammlung von Gegenständen), Hasenbutter (ein Butterbrot (meist "Zugeklapptes"), dass als Proviant mitgenommen, aber nicht gegessen wurde, wird dann wieder zurückgebracht und den Kindern als "bei den Hasen gefundenes" Brot schmackhaft gemacht), Henkelmann (Warmhaltgefäß für das Mittagessen), Hümmeken (kleines, scharfes Messer) Krömekes, Kräömekes (Kram, Krimskrams) Mövken (abfällige Bezeichnung eines Dings, z. B. Fahrzeug) Murke (geheimes (Geld)versteck), Mutze (Pfeife), Pelm (Staub), Paat (kleiner Fußweg), Pinnörkel (hoher, spitzer Gegenstand), Plörre (dünne Brühe), Poot (Pfüte), Poskefeuer (Osterfeuer), Polter, Pölterken (Schlafanzug, Nachthemd), Prütt (Kaffeesatz), Pruimeken (Stückchen Kautabak), Schepperken (blecherner (Koch)topf), Schlüpp(ken) (Schleife), Schmieseken (weißes Hemd), Schmeeting (mislungenes Treffen), Teletic (das nervöse Zucken zum Telefon, sobald irgendwo ein Handy klingelt), Trecke (Schublade), Tröjököl (hoher, instabiler Turm, z.B. aus geschichteten Tassen, Tellern)*);

– процеси та види діяльності: *eine Show abziehen, anmachen, baseln (sich ungeschickt und hektisch/laut bewegen), betuppen (mogeln, beschießen), blinstern (blinzeln / versuchen, genau hinzusehen), blirken, blierken (mit heller schriller Stimme sprechen), busseln, burseln (wühlen), chichstern (leise, albern lachen), chremmstern (husten), chuillen (heulen), dölmern (toben), eine Biege rumpeln (schnell fahren), einfallen bei jdm (jdn besuchen), j-m den Marsch blasen, fertig machen, vom Stuhl fallen, freilen (ineinander drehen, eindrehen), friemeln (etwas aufknoten), friggen (freien), gatzeln, gatzkern (heftig regnen), gruinen (heulen / weinen), häustern (im Haus rumwühlen), jäbbeln (schreien), jackeln (mit etwas wackeln, z.B. auf dem Stuhl), klamüsern (suchen), klauern (Schmutz verteilen), kötten, kreitern (streiten), krücken (lügen), kuiern (schwätzen), kucken (sehen), miuloppen (lästern, übel reden), mümmeln (kleine Bissen nehmen), nölen (meckern), niggeln (schnüffeln), pölen (Fußball spielen), perken (etwas festkleben), quameln (labern), rantern (laut rumtoben), ruigen (auf's Klo gehen), rurseln (Unruhe verbreiten), schennen (schimpfen), schlören (schleppen), schmaddern (schmieren), schmeißen (werfen), splentern (rumspritzen, z.B. in der Badewanne oder beim Spülen), trickeln (rollen), wemsen (heftig etwas einschlagen), wullacken, wurlacken (wühlen), umsteigen (einen Partner wechseln)*;

– характеристики осіб, явищ, процесів та предметів: *belämmert (dumm), blösig (windig), dörrain (verwirrt), druihörig (stur), etterig (streitsüchtig), ferme (heftig), fickerig (nervös, hektisch), harre (laut), hibbelig (nervös, zappelig), kakelig (dürftig bekleidet), kruselig (kraus, unordentlich liegend), muckelig (mollig, weich), nickelig (böseartig), hinterlistig (liebepoll), ösig (ärgerlich, böse), pingelig (sehr wählerisch), prot (fertig), schnöggelig (wählerisch), schroh (sehr dünn, dürr), stikkum (heimlich/leise), twerst (quer, sitzend), unwuis (unvernünftig), usselig (schäbig), wahne (besonders)*;

– інші некатегоризовані вирази: *den Speck kleiden (sich anziehen), der Hammer sein (lachen), gut drauf sein (sich freuen), daneben sein (dumm sein), sich zusammenreißen (sich bemühen), dreckig machen (unwürdig handeln), durcheinander gemacht werden (verunsichert werden), eine Macke haben (etwas verrückt sein)*.

Як бачимо, сленг як складник просторічного прошарку німецької мови є складним й багатограним, соціально й функціонально детермінованим її компонентом. Важливою ознакою сленгу є його ігровий а також "вторинний" характер, оскільки найчастіше це слова-замінники нейтральної чи пафосної літературної лексики. Сімейний сленг демонструє широку палітру мовних засобів на позначення як соціолектних феноменів, так і основних процесів життєдіяльності та предметних груп.

Література:

1. Бігарі А. А. Дискурс сучасної англомовної сім'ї : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. – германські мови / А. А. Бігарі. – Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 21 с.
2. Большой энциклопедический словарь. Языкознание / под. ред. В. Н. Яревой. – М. : Российская энциклопедия, 1998. – 686 с.
3. Гриценко Е. С. Мелиоративная лексика в английской разговорной речи : дисс. ... канд. філол. наук : 10.02.04. – Горький, 1986. – 208 с.
4. Клименко О. Л. Поповнення словникового складу сучасної англійської мови з не літературних субсистем: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04. – германські мови / О. Л. Клименко. – Харків, 2000. – 19 с.

5. Кудинова Т. А. Языковой субстандарт : социолингвистические, лингвокультурологические и лингвопрагматические аспекты интерпретации: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. – 10.02.19. – Нальчик : Кабардино-Балкарский гос. ун-им. Х. М. Бербекова, 2011. – 44 с.
6. Московцев Н., Шевченко С. Вашу мать, сэр! Иллюстрированный словарь американского сленга. – СПб. : Питер, 2004. – 480 с.
7. Розенталь Д. Э. Словарь лингвистических терминов [Электронный ресурс] / Э. Д. Розенталь, М. А. Теленкова. – Режим доступа : http://www.classes.ru/grammar/114.Rosental/17-s-1/html/unnamed_72.html
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2006. – 716 с.
9. Хейзинга Й. Homo ludens / Человек играющий /. – М. : Прогресс, 1992. – 464 с.
10. Хомяков В. А. Некоторые типологические особенности нестандартной лексики английского, французского и русского языков/ В. А. Хомяков // Вопросы языкознания. – 1992. – № 3. – С. 94-105.
11. Duden – Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 10 Bänden. Mannheim, 2005.